

Кубко Валентина Петрівна,

кандидат філософських наук,

доцент кафедри міжнародних відносин та права

Національного університету «Одеська політехніка»

orcid.org/0000-0003-0433-2013

kubko.valentina@op.edu.ua

АКСІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

В умовах реформування вітчизняної освіти актуалізується питання формування академічної культури, яка відображає ставлення до відносин, цінностей і способів поведінки, які є спільними для всіх членів освітнього простору. Система академічних цінностей формується відповідно до базових цінностей конкретної культури, які властиві академічній спільноті. Задані цінності визначають стиль поведінки, стиль комунікації, рівень мотивації, активність.

Поняття академічної культури аналізується крізь призму аксіологічного підходу, який дозволяє простежити взаємини в академічному середовищі на мікро-, мезо- та макрорівнях. Набули осмислення фундаментальні цінності академічної культури й академічної доброчесності, на яких повинен базуватися та реалізовуватися освітній процес. Показником сформованості академічної доброчесності є усвідомлення та дотримання цінностей чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності та мужності. Зроблено висновки, що академічна культура як соціокультурне явище заснована на цінностях професіоналізму, соціальної відповідальності, самовираження та саморозвитку. З огляду на це високий рівень академічної культури, дотримання принципів академічної доброчесності стають обов'язковими умовами підвищення якості освіти.

Ключові слова: академічна культура, академічна доброчесність, аксіологія, система цінностей, освітня інституція.

Kubko Valentyna,

Candidate of Philosophical Sciences,

Associate Professor of the Department of International Relations and Law

Odessa Polytechnic National University

orcid.org/0000-0003-0433-2013

kubko.valentina@op.edu.ua

AXIOLOGICAL DIMENSION OF ACADEMIC CULTURE

In the context of reforming a national education, the issue of developing an academic culture is becoming relevant. Such a culture shall reflect attitudes toward relationships, values, and behavioral patterns that are common to all educational space members. The system of academic values is formed in accordance with the basic values of a specific culture, which are characteristic of the academic community. The set values determine the behavior style, communication style, level of motivation, activity.

The concept of academic culture is analyzed through the lens of an axiological approach, which allows us to trace and observe relationships in the academic environment at the micro, meso, and macro levels. The fundamental values of academic culture and academic integrity, on which the educational process should be based and implemented, were well considered. An indicator of the established academic integrity is the awareness and adherence to the values of honesty, trust, justice, respect, responsibility and courage. It was concluded that academic culture as a socio-cultural phenomenon is based on the values of professionalism, social responsibility, self-expression and self-development. In view of this, a high level of academic culture, compliance with the principles of academic integrity become mandatory conditions for improving the education quality.

Key words: academic culture, academic integrity, axiology, value system, educational institution.

У сучасних тенденціях глобалізації освіта інститутів, що продукує та передає знання, є не лише одним із найдавніших соціальних а й важливим ресурсом ціннісних орієнтирів,

особистого та суспільного розвитку та, відповідно, вагомим чинником формування національної самосвідомості. В умовах реформування вітчизняної освіти та модернізації вищої школи базисом стає академічна культура та її фундаментальні цінності.

Наукові інтерпретації академічної культури, аналіз її складових частин і рівнів перебувають у полі зору багатьох соціально-гуманітарних наук. Це зумовлює деякий плюралізм тлумачень поняття «академічна культура» та модусу її актуалізації в освітній інституції.

Етимологічно поняття академічної культури пов'язане сполученням дефініцій «академічний», «культура» й «освіта». У Національному освітньому глосарії подано таку характеристику поняття «академічний» (*academic*): стосується освіти, навчання, викладання, досліджень (Кремень, 2014, с. 10–11). Багатогранне поняття «культура» (лат. *cultura* – *обробка*) у межах соціологічного підходу обґрунтовується як репрезентативне, тобто культура генерує ідеї, значення та цінності, які дієві завдяки їх фактичному визнанню. У філософській трактовці підкреслюється творча сутність культури, яка визначається як соціально-прогресивна діяльність людства в усіх сферах буття та свідомості, що спрямована на перетворення діяльності, на всебічний розвиток сутнісних сил людини. Освіта ж не тільки продукує та надає знання, а й передає та формує певні цінності та культуру. Адже соціальний рівень зрілості кожного індивіда визначається цілісністю та стійкістю самої системи цінностей.

На наш погляд, академічна культура, як соціокультурний феномен, має багаторівневу структуру. Застосування до аналізу академічної культури аксіологічного підходу дозволяє простежити взаємини на мікрорівні (цінності кожного учасника академічної спільноти), на мезорівні – вплив академічної культури на локальну корпоративну культуру освітнього закладу, на макрорівні – трансформацію академічної культури у глобальну корпоративну культуру.

Категорія «цінність» є предметом розгляду багатьох гуманітарних дисциплін. Філософський словник визначає поняття «цінність» як «духовне формоутворення, що існує через моральні й естетичні категорії теоретичної системи, утопічні образи, соціальні ідеали і виступає критерієм оцінки дійсності людиною

та джерела смислоутворюючої основи людського діяння» (Андрущенко, 2005, с. 503).

Термін «аксіологія» Великий тлумачний словник трактує як учення про природу моральних, естетичних та інших цінностей, їх зв'язок одна з одною, із соціальними, культурними чинниками й особистістю людини (Бусел, 2004, с. 11).

У сучасному світі система цінностей визначає структуру суспільства, принципи його організації, можливість його успішного існування. Тобто є універсальною мотиваційною структурою. Ціннісні орієнтації є відображенням у свідомості людини тих цінностей, які визнаються нею як стратегічні життєві цілі та загальні світоглядні орієнтири. Цінності – це не тільки «усвідомлене» буття, але і людський вимір суспільної свідомості, оскільки проходять через особистість та її внутрішній світ. «На початку ХХІ ст. філософи, культурологи, історики намагаються досягнути процеси світоглядного «переходу» від доби Постмодерну до нових світоглядних орієнтацій Метамодерну. У цьому зв'язку конче актуальною є відповідь принаймні на два запитання: перше – у чому ж сенс трансформацій аксіосфери? Та друге – чи переживала в минулому європейська цивілізація трансформацію ціннісних орієнтацій? Відповіді на ці запитання відкривають можливість соціокультурного аналізу бурхливих змін у культурних практиках сьогодення» (Розова, Чорна, 2018, с. 33). Академічна культура є культурною практикою накопичення знань, їхнього розвитку, упорядкування та передачі від покоління до покоління.

Система цінностей, особливо цінностей, що вважаються високими, – важливий елемент культури взагалі й академічної культури зокрема. До того ж важливий не тільки перелік цінностей, а і процес їх формування та дії, що зумовлюють мотивацію, а також середовище, яке впливає на цей процес.

Саме цінності є тим ядром академічної культури, на основі якого виробляються норми та форми поведінки в освітній інституції. Зазначимо, що система академічних цінностей формується відповідно до базових цінностей конкретної культури, які властиві більшості академічної спільноти в закладі освіти. Задані цінності визначають стиль поведінки, стиль спілкування, рівень мотивації, активність.

Польський дослідник Казімеж Денек (Kazimierz Denek) зазначив, що поза системою цінностей освіта не має сенсу, адже для освіти та науки засадничий характер мають цінності пізнання та цінності універсального (загальнолюдського) характеру. Освіті властиві такі цінності, як новизна, істинність, творчість, важливими є також ясність, чіткість і очевидність знання, а також характеристики суб'єктів освітнього процесу: свобода, відповідальність, справжність, діалог, відкритість, повага (Denek, 2000).

Науковці, які досліджували феномен академічної культури й окремі її елементи, детально проаналізували поняття, риси та функції академічної культури, проблеми академічної доброчесності як важливого чинника оптимізації діяльності закладів вищої освіти.

Академічна культура є невід'ємною складовою частиною корпоративної культури освітнього закладу зокрема та культури суспільства загалом. Ми схарактеризували корпоративну культуру як комплекс поведінкових норм, артефактів, цінностей, уявлень і понять, які освітня установа створює, навчаючись поборювати перешкоди внутрішнього та зовнішнього характеру на шляху до успіху та процвітання, а також як соціально створені реалії, які представляють нам набуті методи вирішення проблем.

Загалом особливості культури освітнього закладу виражаються передусім саме в її ціннісній спрямованості: задоволення потреб особистості в інтелектуальному, культурному та моральному розвитку; забезпечення умов для творчої діяльності науково-педагогічних кадрів і здобувачів; формування у здобувачів громадянської позиції, здатності до ефективної праці та конкурентоспроможності в умовах сучасності; збереження та збільшення моральних, культурних і наукових цінностей суспільства; поширення й передача знань і підвищення культурного рівня населення.

Так, поняття «академічна культура» характеризується як загальна корпоративна культура освітнього закладу; як система цінностей, мотивацій, переконань, традицій, норм, правил, способів діяльності, принципів спілкування; культура високої духовності та моралі, культура високої якості праці та відповідальності за її результати, культура толерантності та педагогічної відповідальності за результати.

Тобто академічна культура відображає ставлення до відносин, цінностей і способів

поведінки, які є спільними для всієї академічної спільноти.

Центральною, стрижневою складовою частиною академічної культури є поняття академічної доброчесності, яке з'явилося в науковому дискурсі завдяки американським ученим, які ще з 90-х рр. активно обговорювали проблематику *academic integrity*.

Загалом, академічну культуру, яку визнають та сповідують усі члени академічної спільноти, неможливо аналізувати без академічної доброчесності, а за висловом М. Бойченка, «сене та інституційне призначення академічної доброчесності – у збереженні та просуванні академічних цінностей» (Бойченко, 2019, с. 103).

Латинське *integrity* – *довершеність, повнота, цілісність* психологічного стану людини, який відзначається її внутрішньою гармонією, стійкістю та послідовністю морального образу (Killinger, 2010, с. 10). Англійське слово *integrity* характеризується як чесність і справедливість, стан повноцінності чи цілісності.

М. Бойченко запропонував розглядати академічну доброчесність як інтегральну характеристику, ядром якої є моральна цілісність як послідовність у дотриманні власних принципів, а необхідними, атрибутивними наслідками-характеристиками є гідність людини, яка прагне віднайти істину завдяки знанням, а також перформативність, віртуозність у досягненні цієї мети, досконале володіння знаннями, а на цій основі – практичну успішність, досягнення прагматичної заостреності істини (Бойченко, 2019, с. 100).

Міжнародний центр академічної доброчесності при Ратлендському інституті етики Університету Клемсон в Південній Кароліні розробив документ «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» (Фішман, 2012). За цим підходом, академічна доброчесність – це відданість академічної спільноти, навіть перед *in the face of difficulties*, шести фундаментальним цінностям: чесності, довірі, справедливості, повазі, відповідальності та мужності.

Чесність постає як моральна цінність, що безпосередньо виявляється в чесній поведінці та не допускає будь-яких відхилень, незалежно від зовнішніх обставин. А коли чесність інституціалізована як цінність, вона уможливує розвиток довіри.

Довіра, яку взаємно поділяють всі члени академічної спільноти, є основою для клімату

співпраці, що сприяє вільному обміну ідеями, творчості й індивідуальному розвитку (Фішман, 2012, с. 20). Адже довіра як цінність за своєю суттю відображає онтологічну здатність людини вірити.

Цінність справедливості показує укладений порядок функціонування академічної спільноти, відповідний стан взаємодії її членів, кожен із яких відповідально виконує свої обов'язки та дає належну оцінку іншим.

Повага постає як цінність, що базується на автентичній природі й особистісній аксіологічності людини.

Вільний обмін ідеями та свобода висловлювань базуються на взаємній повазі, яку поділяють всі члени академічної спільноти, незалежно від їхнього становища в освітній і науковій ієрархії. Без такого обміну рівень академічної та наукової творчості знижується (Фішман, 2012, с. 24).

Відповідальність як ціннісний спектр академічної доброчесності безпосередньо стосується духовної свободи кожного члена академічної спільноти. Усі члени академічної спільноти мають обов'язки. Їхній безпосередній моральний обов'язок – бути чесним, справедливим, виявляти повагу та довіру. Освітня діяльність передбачає прояви свободи та відповідальності водночас (Климчишин, 2020, с. 57–58).

Мужність як цінність зіставляється з такими рисами характеру особистості, як сміливість, рішучість, твердість характеру, безкомпромісність.

Отже, феномен академічної культури варто розглядати і як ціннісно-нормативний компонент (переконавання, цінності, знання та навички, що засвоєні у процесі комунікації), і як пов'язані з ним усталені способи діяльності в соціокультурній системі.

Доброчесність зміцнюється в академічних спільнотах тоді, коли моральні та соціальні норми цієї спільноти збігаються з фундаментальними цінностями, а також підтримуються інституційними принципами та практиками. Коли суспільні освітні установи «просякнуті» доброчесністю, вони допомагають у створенні міцнішої громадянської культури суспільства як цілого (Климчишин, 2020, с. 60).

Академічна культура як соціокультурне явище заснована на цінностях професіоналізму, соціальної відповідальності, самовираження та саморозвитку. Ціннісний рівень визначає морально-етичні орієнтації та потреби

культурних взаємин особистості й академічного соціуму.

О. Семенов узагальнила такі риси академічної культури, як: культура навчання в університеті, етичні цінності, традиції, норми, правила проведення наукового дослідження; наукова мовна культура, професійна субкультура наукового співтовариства; соціальна, моральна відповідальність за процес і результати дослідження, що формується в культурно-освітньому просторі навчального закладу (Семенов, 12, с. 243].

Дослідниця виділила у структурі академічної культури аксіологічний, мотиваційно-етичний, інформаційно-когнітивний, праксеологічний, поведінково-інтерактивний компоненти, кожний із яких характеризується власним змістовим наповненням і знаходить відображення в культурі розумової праці, академічному дискурсі, етичній культурі, культурі академічного читання, академічного письма, академічної грамотності.

П. Мендоса у структурі академічної культури виділяє чотири складові частини, які стосуються зовнішнього середовища; інституціональної культури університету; субкультур усередині університету; індивідуальних акторів (Mendoza, 2008, с. 4).

В. Ромакін академічну культуру розглядає як інтелектуально-етичну систему цінностей, мотивацій, переконань і способів сприйняття, що визначають професійну діяльність в освіті та науці (Ромакін, 2010, с. 34); Г. Хоружий – як «сукупність способів і методів діяльності університетської спільноти, її системну інтегровану якість, що відбиває досягнутий рівень розвитку» (Хоружий, 2012, с. 36).

На думку І. Пак, академічна культура – це сукупність моделей поведінки, які здобуваються в академічному просторі у процесі адаптації до зовнішнього соціокультурного середовища, внутрішньої інтеграції та розділяються більшістю представників академічного середовища (Пак, 2018, с. 326).

На думку австралійської дослідниці К. Пайлмус (С. Pielmus), академічна культура – це «сукупність глибоких переконань, цінностей, символів, норм, звичок і традицій, які передаються новим членам освітньої організації» (Pielmus, 2016, с. 220).

Як бачимо, тлумачення академічної культури зорієнтовані передусім на аксіологічний

і аксіологічно-деонтологічний виміри, відповідно до яких академічна культура розглядається з позиції цінностей, етичних норм, правил і зразків поведінки.

У Бухарестській декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі окреслено цінності академічної культури, з-поміж яких виділимо академічну свободу, моральну та соціальну відповідальність дослідників за результати досліджень; прагнення наукових товариств до співпраці на світовому рівні; наукову, дослідницьку етику; позитивну емоційну взаємодію суб'єктів дослідницької діяльності; самовідданість праці.

Отже, академічна культура є складною композицією важливих цінностей і принципів, норм, традицій, способів діяльності, які апріорі приймаються частиною чи всією академічною спільнотою, а формування та відтворення основних її принципів пов'язане не тільки саме з університетським середовищем, а й з інститутом вищої освіти взагалі.

Вища освіта є інноваційним рушієм сталого розвитку стрімко трансформованого суспільства, публічно-відповідальною в нарощуванні та реалізації потенціалу академічної культури, постає у глобальній перспективі сприяння громадянській позиції компетентності випускників у реагуванні на національні, регіональні та глобальні виклики, відкритою соціокультурною формою із забезпечення прозорості, доступності та збалансованої мобільності працівників.

Завдання освіти в сучасних умовах – це не просто підготовка освіченого фахівця (прищеплення *Hard skills* (англ. «жорсткі» навички) – професійних навичок, яких можна навчити і які

можна виміряти), а відтворення людини духовної, гуманної, екологічно орієнтованої (це розвиток *Soft skills* (англ. «м'які» навички) – універсальних соціальних, інтелектуальних і вольових компетенцій, як-от комунікабельність, уміння працювати в команді, креативність, пунктуальність, урівноваженість тощо).

Утілення академічної свободи приводить до пробудження усвідомлення гідності та внутрішньої суверенності студента і як науковця, і як людини. Це ж пробудження стає найкращим гарантом дотримання академічної чесності та захистом перед зловживанням академічними свободами (Добко, 2014, с. 96).

Отже, поняття академічної культури багатогранне. Ідеться загалом і про культуру навчання в освітньому закладі, цінності, традиції, норми, правила проведення наукового дослідження, і про наукову комунікативну культуру, культуру високої духовності та моралі, культуру спілкування, культуру наукової праці та соціальної, моральної відповідальності за результати дослідження; культуру толерантності та педагогічного оптимізму, що формується в культурно-освітньому просторі освітнього закладу.

Саме в період глобалізаційних процесів у суспільстві вкрай необхідно формувати адекватні ціннісні орієнтири, водночас здійснювати ревізію узвичаєних цінностей. Цінності академічної культури є переконаннями, що лежать в основі моральних доктрин і поділяються всіма членами академічної спільноти. На наше переконання, саме ціннісний фокус академічної культури є принциповим для розуміння трансформаційних змін у сучасній системі освіти.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. (заг. ред.) (2005). Філософський словник соціальних термінів. Київ ; Харків : Корвін. 672 с.
2. Бойченко М.І. (2019). Інституційні засади академічної доброчесності: філософська та правова концептуалізація. *Філософія освіти*. № 1. С. 97–114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhilEdu_2019_1_8/
3. Бусел В. (укл., ред.) (2004). Великий тлумачний словник української мови. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун». 1440 с.
4. Denek K. (2000). *Aksjologiczne aspekty edukacji szkolnej*. Torun : Wydawnictwo Adam Marszalek. S. 21.
5. Mendoza P., Berger J. B. (2008). *Academic Capitalism and Academic Culture: a Case Study Education Policy Analysis Archives*. Vol. 16. № 23. P. 1–24.
6. Добко Т. (2014). Університет, академічна культура і забезпечення якості. Імператив якості: вчимося цінувати і оцінювати вищу освіту : навчальний посібник / за ред. Т. Добко та ін. Львів : Манускрипт. С. 58–68.
7. Killinger B. (2010). *Integrity: Doing the Right Thing for the Right Reason*. McGill-Queen's University Press. 221 s.
8. Климишин О. (2020). Герменевтика академічної доброчесності в контексті духовної парадигми психології. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 12 «Психологічні науки». Випуск 12(57). С. 53–64. DOI: 10.31392/NPU-nc.series12.2020.12(57).05

9. Кравченко О. В. (2013). Культурологія у вимірах традицій академічної культури. *Культура України*. Вип. 42. С. 439–450.
10. Кремень В. (ред.) (2014). Національний освітній глосарій : вища освіта. 2-е вид., перероб. і доп. / авт.-уклад. : В. Захарченко та ін. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»». 100 с.
11. Пак І. (2018). Академічна культура: деякі аспекти соціологічної інтерпретації. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». № 39. С. 323–326. URL: <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/view/10275>
12. Pielmus C. (2016). An overview of academic culture. A study on law enforcement education. *Revista academiei fortelor terestre*. № 3 (83). S. 220–226. URL: https://www.armyacademy.ro/reviste/rev3_2016/Piemus.pdf
13. Розова Т., Чорна Л. (2018). Трансформація аксіосфери та утопія як культурна практика раннього модерну. *Вісник національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. № 2. С. 32–36.
14. Ромакін В. (2010). Мотивації, переконання та поведінка українських і американських студентів бакалаврату щодо норм академічної культури. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Серія «Педагогіка». Т. 136. Вип. 123. С. 34–41.
15. Семенов О., Вовк М. (2016). Академічна культура дослідника в освітньо-культурному просторі університету : монографія. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка. 284 с.
16. Семенов О. та ін. (2017). Формування академічної культури педагога-дослідника в умовах цифрового творчого середовища. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Т. 62. № 6. С. 240–251.
17. Хоружий Г. (2012). Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти : монографія. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан». 320 с.
18. Фішман Т. (ред.) (2012). Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Клемсон : Університет Клемсон. 39 с.

References:

1. Andrushchenko V. P. (zah. red.) (2005). *Filosofskyi slovnyk sotsialnykh terminiv* [Philosophical dictionary of social terms]. Kyiv. Kharkiv : Korvin [in Ukrainian]. 672 s.
2. Boichenko M.I. (2019). *Instytutsiini zasady akademichnoi dobrochesnosti: filosofska ta pravova kontseptualizatsiia* [Institutional foundations of academic integrity: philosophical and legal conceptualization]. *Filosofia osvity* [in Ukrainian]. № 1. S. 97–114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhilEdu_2019_1_8/
3. Busel V.T. (ukl., red.) (2004). *Velykyi tлумachnyi slovnyk ukraïnskoi movy* [A large explanatory dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv ; Irpin : VTF “Perun” [in Ukrainian]. 1440 s.
4. Denek K. (2000). *Aksjologiczne aspekty edukacji szkolnej* [Axiological aspects of school education]. Torun : Wydawnictwo Adam Marszałek [in Polish]. S. 21.
5. Mendoza P., Berger J.B. (2008). *Academic Capitalism and Academic Culture: a Case Study Education Policy Analysis Archives* [in English]. Vol. 16. № 23. P. 1–24.
6. Dobko T. (2014). *Univrsytet, akademichna kultura i zabezpechennia yakosti. Imperatyv yakosti: vchymosia tsinuvaty i otsiniuvaty vyshchu osvitu* [University, academic culture and quality assurance. Quality imperative: learning to value and evaluate higher education] : navch. posib. / za red. T. Dobka, M. Holovianko, O. Kaikovoï, V. Terziiana, T. Tikhonena. Lviv : Manuskrypt. S. 58–68 [in Ukrainian].
7. Killinger B. (2010). *Integrity: Doing the Right Thing for the Right Reason*. McGill-Queen’s University Press. 221 s. [in English].
8. Klymyshyn O. (2020). *Hermenevtyka akademichnoi dobrochesnosti v konteksti dukhovnoi paradyhmy psykholohii* [Hermeneutics of academic integrity in the context of the spiritual paradigm of psychology]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova*. Seriiia 12 “Psykhologichni nauky”. Vypusk 12(57). S. 53–64. DOI: 10.31392/NPU-nc.series12.2020.12(57).05 [in Ukrainian].
9. Kravchenko O.V. (2013). *Kulturolohiiia u vymirakh tradytsii akademichnoi kultury* [Culturology in terms of traditions of academic culture]. *Kultura Ukrainy Vyp*. 42. S. 439–450. [in Ukrainian].
10. Kremen V.H. (red.) (2014). *Natsionalnyi osvittinii hlosarii : vyshcha osvita* [National educational glossary: higher education]. 2-е vyd., pererob. і dop. Avt.-uklad. : V. M. Zakharchenko, S. A. Kalashnikova, V.I. Luhovyi, A. V. Stavtyskyi, Yu. M. Rashkevych, Zh. V. Talanova. Kyiv : TOV “Vydavnychiy dim “Pleiady””. 100 s. [in Ukrainian].
11. Pak I. (2018). *Akademichna kultura: deiaki aspekty sotsiolohichnoi interpretatsii* [Academic culture: some aspects of sociological interpretation]. *Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina*. Seriiia “Sotsiolohichni doslidzhennia suchasnoho suspilstva: metodolohiiia, teoriia, metody”. № 39. P. 323–326. URL: <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/view/10275> [in Ukrainian].
12. Pielmus C. (2016). An overview of academic culture. A study on law enforcement education. *Revista academiei fortelor terestre*. № 3(83). S. 220–226. URL: https://www.armyacademy.ro/reviste/rev3_2016/Piemus.pdf [in English].

13. Rozova T.V., Chorna L.V. (2018). Transformatsiia aksiosfery ta utopiia yak kulturna praktyka rannoho modernu [Transformation of the axiosphere and utopia as a cultural practice of early modernism]. *Visnyk natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*. № 2. S. 32–36 [in Ukrainian].

14. Romakin V.V. (2010). Motyvatsii, perekonannia ta povedinka ukrainskykh i amerykanskykh studentiv bakalavratu shchodo norm akademichnoi kultury [Motivations, beliefs and behavior of Ukrainian and American undergraduate students regarding norms of academic culture]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu "Kyievo-Mohylianska akademiia"*. Ser. "Pedahohika". T. 136. Vyp. 123. S. 34–41 [in Ukrainian].

15. Semenoh O., Vovk M. (2016). Akademichna kultura doslidnyka v osvitno-kulturnomu prostori universytetu [Academic culture of the researcher in the educational and cultural space of the university] : monohrafiia. Sumy : Vyd-vo SumDPU imeni A.S. Makarenka. 284 s. [in Ukrainian].

16. Semenoh O.M., Semenikhina O.V., Bezuhlyi D.S. (2017). Formuvannia akademichnoi kultury pedahohadoslidnyka v umovakh tsyfrovoho tvorchoho seredovyshcha [Formation of the academic culture of a teacher-researcher in the conditions of a digital creative environment]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*. T. 62. № 6. S. 240–251 [in Ukrainian].

17. Khoruzhyi H. F. (2012). Akademichna kultura: tsinnosti ta pryntsyipy vyshchoi osvity [Academic culture: values and principles of higher education] : monohrafiia. Ternopil : Navchalna knyha Bohdan. 320 s. [in Ukrainian].

18. Fishman T. (Red.) (2012). Fundamentalni tsinnosti akademichnoi dobrochesnosti [Fundamental values of academic integrity]. Klemson : Universytet Klemson. 39 s. [in Ukrainian].